

флешмоби, виставки (5), шукаємо меценатів (3), збираємо кошти під час футбольних матчів (3), збираємо тільки речі та харчі (5), створюємо банківські реквізити (6).

На питання, як взаємодіють із отримувачами допомоги волонтери відповідали так: займаюся тільки збором речей, медикаментів та коштів, тому не взаємодію із військовими (20), транспортую необхідні речі, тому періодично зустрічаюся із переселенцями та військовими (5), зв'язуюсь по телефону, щоб дізнатись про їхні потреби (4), «відчуваю їх зсередини» (1).

Відповіді на питання, чи варто залучати людей до волонтерської діяльності, розподілились таким чином: не варто, вибір має йти від людини (18), варто залучати людей, адже дехто вважає волонтерів шахраями, що безперечно, має місце, але треба людям правильно пояснювати, чим ми конкретно займаємося (7), варто, чим більше людей допомагає, тим більше людей отримає допомогу (5).

Бачимо, що більшість волонтерів вважає, що до волонтерства не потрібно залучати, а це має бути усвідомленим рішенням. Меншість вважає, що все ж варто залучати інших людей до волонтерської діяльності, таким чином збільшуються шанси подолати збройний конфлікт.

Ракітянська Л. М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри методики музичного
виховання, співу та хорового диригування

*Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Емоційний інтелект як інтегративна якість людини, що у широкому розумінні тлумачиться як здатність усвідомлювати власні емоції й емоції інших, їхні мотиви та наміри, уміти осмислювати та використовувати отриману емоційну «інформацію» для ефективної міжособистісної взаємодії й вирішення практичних питань, вважається сьогодні новим науковим терміном, що був введений у науковий обіг психологічної науки, за

даними багатьох досліджень, американськими вченими Дж. Майєром та П. Саловеєм у 1990 р. [4]. Аналіз наукової літератури показує, що незважаючи на підвищений інтерес до цього феномену з боку науковців, дослідження зарубіжними і вітчизняними вченими різних його аспектів як наукового, так і прикладного характеру, до цих пір не існує єдиної і загально визнаної наукової теорії емоційного інтелекту, методологічної стратегії дослідження, науково-понятійного апарату, який би однозначно тлумачив сутнісний зміст цього феномену. За даними Вікіпедії [8] спостерігається певна хронологічна невідповідність щодо започаткування терміну «емоційний інтелект». В ній йдеться про те, що поняття «емоційний інтелект» вперше з'явилося у працях інших американських вчених – М. Белдока (1964 р.) і Б. Лойнера (1966 р.). У наступні роки цей феномен досліджувався американськими вченими К. Штайнером, Г. Гарднером, У. Пейном, Р. Бар-Оном та ін. У 1990 р. була опублікована стаття Дж. Майєра і П. Саловея, в якій емоційний інтелект інтерпретувалася у значенні характерному для сучасного його розуміння. Американськими вченими з часом були розроблені теоретичні моделі емоційного інтелекту, серед яких базовими вважаються три: модель здібностей Майєра – Саловея – Карузо, мішана модель Д. Гоулмана і модель Р. Бар-Она. Ці моделі різняться між собою змістом, компонентним складом, психометричними методиками їх вимірювання, що достатньо повно описано у науковій літературі.

Проведений нами [6] історико-філософський аналіз виникнення й розвитку феномену емоційного інтелекту показав, що його корені ведуть до первісного суспільства, коли із зародженням людської цивілізації формувалось світосприйняття первісної людини у формі міфологічно-язичницьких уявлень про навколишній світ як історично перший спосіб його пізнання. Міфологічне мислення первісної людини проявлялось як нерозчленована єдність інтелектуального, емоційного і вольового ставлення до оточуючого світу, що знаходило вираження у різних формах колективної творчості, фольклорних обрядах, ритуалах, традиціях [7, с. 67]. Існує наукова гіпотеза, що саме емоційний інтелект, як явище у його первинній, найпримітивнішій формі, що об'єднувало первісних людей у їх колективному співіснуванні, спільних зусиллях у протистоянні природній стихії, здатності адаптуватися до навколишнього середовища й уживатися разом, допомогло їм вижити в тих умовах [8]. З розвитком людської цивілізації міфологічний світогляд первісної людини змінюється на наївно-стихійний філософський світогляд і «виникає

необхідність раціонального освоєння дійсності на найзагальнішому рівні її бачення» [2, с. 24]. З цього часу, як стверджують науковці, зароджується західноєвропейська традиція звеличування розуму людини над її почуттями як здатностями до пізнання світу. Про це свідчать вчення перших мислителів Стародавньої Греції Фалеса, Геракліта, Демокрита та ін. У класичний період давньогрецької філософії її яскраві представники Сократ, Платон, Аристотель продовжували розвивати і відстоювати думку щодо першочерговості людського розуму у пізнаваності світу над відміну від чуттєво-пізнавальних здібностей. За твердженням науковців, класичний період давньогрецької філософії утверджував пріоритет «раціоналізованого світогляду» [3]. Цей період історії в контексті проблеми співвідношення людського розуму і чуттєвості ґрунтовно описано у монографії І. М. Андрєєвої, де вона на основі аналізу різних світових релігій приходить до висновку, що ідея єдності емоційного та раціонального в людській психіці народилась і розвивалась в межах філософських та релігійних вчень [1, с. 11]. У період середньовічної філософії панівною ідеологією був теоцентризм, який проголошував верховенство віри над розумом. Розум може помилятися, стверджував основоположник християнської антропології Августин, в той час як віра завжди вказує людині шлях до істини (Бога) [2, с. 40]. Видатні представники епохи Відродження М. Кузанський, Дж. Бруно, вказуючи на значення чуттєвого сприйняття, чуттєвого досвіду у пізнаваності світу, надавали перевагу розуму, мисленню, які, за їхнім переконанням, забезпечують об'єктивність знання про світ [2, с. 45]. Декарт, видатний філософ Нового часу, засновник раціоналістичного напрямку філософського знання, на відміну від представників емпіричного напрямку, заперечував роль чуттєвого досвіду у пізнанні світу, стверджуючи першочерговість діяльності розуму, інтелектуальної інтуїції. В епоху Просвітництва у працях П. Гольбаха, Г. Лессінга, Ф. Вольтера, набуває подальшого розвитку твердження про силу людського розуму, який розглядається вищим ідеалом епохи, здатним змінити людське життя [5, с. 111]. У період німецької класичної філософії у працях видатних її представників Канта, Гегеля, Фейєрбаха тенденція звеличування людського розуму, «інтелектуального мислення» [3] набуває свого подальшого розвитку і розглядається як «першооснова всього сущого» [2, с. 65].

Світова філософська думка ХІХ – ХХ ст. характеризується появою нових напрямів, ідей, теорій, в яких провідна тенденція класичної філософії – абсолютизація сили людського розуму, не знайшла підтримки.

Виник новий, протилежний раціоналістичній традиції філософський напрям – ірраціоналізм, сутність якого у зверненні до внутрішнього світу людини як духовного начала, що інтегрує віру, почуття, волю людини. Засновники цього філософського напрямку А. Шопенгауер та С. Керкегор відстоюють ідею «екзистенціального мислення», яке, на їх переконання, є не абстрактним, віддаленим від людини, а конкретним, пов'язаним із її внутрішнім життям, думками, переживаннями, вірою, надією [5].

Отже, короткий ретроспективний аналіз окресленої проблеми дозволив прослідкувати еволюцію ідеї співвідношення раціонального та чуттєвого як сутнісних сил людини, її виникнення та розвиток протягом усього історичного розвитку людства, що зумовило появу в кінці ХХ ст. наукового терміну «емоційний інтелект». Варто зазначити, що межі статті не дозволили розглянути протилежну точку зору на проблему співвідношення розуму і чуттєвості як пізнавальних здібностей людини. Проте, починаючи з часів Стародавньої Греції і протягом наступних історичних періодів ряд видатних мислителів відстоювали думку щодо значення і першочерговості чуттєвого досвіду людини як її пізнавальних можливостей. Серед них: представники піфагорійської школи Алкмеон, Емпедокл; візантійський філософ Палама; представники середньовічної філософії Тертуліан, Августин; філософ Нового часу Паскаль; представник епохи Просвітництва Ж.-Ж. Руссо; філософ позитивістського напрямку світової філософії ХІХ ст. О. Конт та інші. Але домінуючу роль у західноєвропейській культурній традиції, як стверджують науковці, і це підтвердило наше дослідження, відіграла тенденція звеличування і верховенства людського розуму над почуттями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева И. Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии / И. Н. Андреева. – Новополюк: ПГУ, 2011. – 388 с.
2. Губерський Л. В. Філософія: навч. посібник / Л. В. Губерський, І.Ф.Надольний, В. П. Андрущенко. – Київ: Вікар, 2006. – 455 с.
3. Кремень В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції / В. Г. Кремень, В.В.Ільїн. – Київ: Книга, 2005. – 528 с.
4. Mayer J. D., Salovey P. (1993). The Intelligence of Emotional Intelligence. *Intelligence*, 17, 4, 433–442 p.
5. Причепій Є. М. Філософія : підручник / Є.М. Причепій, А. М. Черній, Л.А.Чекаль. – Київ : Академія, 2005. – 592 с.

6. Ракітянська Л. Становлення та розвиток поняття «емоційний інтелект»: історико-філософський аналіз / Л. Ракітянська // Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: Педагогічні науки): гол. ред. С. Сисоєва. – Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2018. – № 3–4(56–57). – С. 36–42.

7. Черній А. М. Релігієнавство: підручник. Вид. 2-ге, доп. / А. М. Черній. – Київ: Академвидав, 2008. – 400 с.

8. Эмоциональный интеллект https://ru.wikipedia.org/wiki/Эмоциональный_интеллект (дата звернення: 10.05.2019).

Кримчак Л. Ю.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи

Рижкова А. В., Моложенко Є. С.

студентки II курсу

факультету медичних технологій діагностики та реабілітації
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

ТЮТЮНОПАЛІННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

За Британським виданням The Economist, в якому оприлюднено дані дослідницької компанії ERS, Україна, у порівнянні з різними країнами світу, займає друге місце в рейтингу за кількістю курців [4]. Це підтверджує той факт, що в нашій країні на одну людину доводиться понад 2500 викурених цигарок на рік або 7 щодня.

Всесвітня організація охорони здоров'я зазначає, що хвороби, які пов'язані з курінням, кожні шість секунд забирають життя однієї людини, вбиваючи в середньому по 5,4 мільйона осіб на рік [4].

Науковці у своїх роботах неодноразово акцентують увагу на існуванні певних факторів, які пов'язані зі шкідливим впливом тютюнопаління на організм людини. Так Ф. Зимбардо та М. Ляйппе наголошують, що люди завжди оптимістично ставляться до свого здоров'я та нерідко сприймають постійні попередження зі скептицизмом. М. Сирота та С. Березін вважають, що інформація про вплив тютюну на організм може спровоку-